

Het plezier van de schandpaal
(21 augustus 2007)

Pierre Choderlos de Laclos de auteur van ***Les Liaisons Dangereuses*** (1782) lijkt in retrospectief een weinig inspirerende man te zijn. We weten niet veel meer van hem dan dat hij een redelijk voortvarende carrière in het leger had - voornamelijk buiten oorlogstijd overigens - en dat zijn grootste en enige echte succes, de roman ***Les Liaisons Dangereuses***, als behoorlijk shockerend ervaren werd door zijn tijdgenoten. Shockierend maar succesvol.

Het succes van een roman die de decadentie van de adel blootlegde valt gezien het tijdstip van publicatie eenvoudig te verklaren. Frankrijk stond aan de vooravond van de Franse Revolutie en zowel de bourgeoisie als het gewone volk stoorden zich mateloos aan de rijkdom en arrogantie van de adel. Het is begrijpelijk dat zij ervan genoten hun ongenoegen bevestigd te zien door een schrijver die zich in adellijke kringen bewoog. Maar ook de adel zelf smulde van de roman. Naar verluidt werd in de slaapkamer van Marie-Antoinette na haar dood een exemplaar - met blanco omslag - gevonden. Natuurlijk zou het zeer ongepast zijn als men zou weten dat de vorstin zich voor het slapen gaan nog even verdiepte in de wereld van schaamteloze genoegens zoals beschreven door Choderlos de Laclos. Toch kon zij de verleiding niet weerstaan en met haar hoogstwaarschijnlijk het leeuwendeel van haar hofhouding.

De vraag dringt zich op of de schuinsmarcheerders van de Franse adel zich niet vreselijk betrappt voelden. Het antwoord kan niet anders zijn dan "ja". Maar juist daarin schuilde de aantrekkingskracht. Het amoureuze leven aan het Franse hof speelde zich grotendeels af buiten het gezichtsveld van de rest van de hofhouding. En zeker buiten het gezichtsveld van het volk. Slechts weinigen waren getuige van de vaardige manier waarop men ***liaisons*** aanknoopte. Over veroveringen werd slechts in beperkte kring gesproken. Maar winnaars in het spel - ook het overspel - hebben behoefte aan erkenning. Zoals nieuwe rijken met een slechte smaak zichzelf kitscherige huizen en dure auto's aanschaffen, zo verlangde ook de Franse adel ergens diep van binnen naar getuigen van hun seksuele weelde. In ***Les Liaisons Dangereuses*** herkenden zij zichzelf en met de verspreiding van de roman breidde hun publiek zich uit naar elke Fransman die lezen kon.

- ***Costiaan Mesu***

De verleidingen van het kwaad (6 september 2007)

In *Liaisons Dangereuses* volgen wij Marquise de Merteuil en Vicomte de Valmont. Twee schijnbaar gewetenloze personages die de salons van Parijs tot de speeltuin van hun lusten gemaakt hebben. Zij zijn tegenstanders in een schaakspel waarin alle anderen slechts de stukken zijn. Compromisloos en gewetenloos wordt iedereen gebruikt, misbruikt en opgebruikt. Zowel de roman, de film als de toneeltekst bevat een twist waaruit je op zou kunnen maken, dat de twee uiteindelijk toch ingehaald worden door hun geweten en moeten boeten voor hun zonden.

Gelukkig maar.

Nu hebben we als publiek tenminste een excuus om al die verdorvenheid tot ons te nemen. We kunnen onszelf voorhouden dat we keken om te zien hoe het kwaad uiteindelijk toch bestraft wordt. Maar wees eens eerlijk tegen uzelf. Zou u niet net zo genieten van de uitspattingen van Merteuil en Valmont als zij niet zouden hoeven boeten voor hun daden?

Ikzelf moet bekennen dat dit voor mij zeker geldt. Maar waarom in hemelsnaam? Ik heb zeker niet de behoefte om op die manier met mensen om te gaan. Toch geniet ik enorm als Valmont een liefdesbrief aan een vrouw schrijft op de blote billen van een hoertje. Ik zou dat niet kunnen; Valmont wel. Ergens diep van binnen voel ik mij blijkbaar beperkt door een besef van opvoeding, cultuur, normen, waarden, etc. Personages als Valmont en Merteuil plaatsen zichzelf hierboven. Hun besef van goed en kwaad is niet langer gekoppeld aan dat van de maatschappij. Zij maken hun eigen regels. Als publiek kunnen we even meeleven met het gevoel van macht en superioriteit dat zij hier uit putten. Zonder dat wij onszelf schuldig hoeven te maken aan daden waar we misschien niet mee zouden kunnen leven. En dat is lekker. Gewoon - heel primitief - lekker.

Costiaan Mesu

Obstakels
(18 september 2007)

Inmiddels zijn de repetities van *Liaisons Dangereuses* in volle gang. Een repetitieproces dat in het teken staat van obstakels. Het gemeenste aan deze obstakels is dat ze bewust opgeworpen zijn door respectievelijk een sadistische schrijver en een valse vormgever. De laatste heeft voor deze voorstelling een decor ontworpen waarvan de vloer bestaat uit diverse plateaus die in hoogte variëren van een centimeter of tien tot bijna een halve meter. Daarnaast zijn in het repetitiedecor enkele tientallen houten paaltjes opgesteld, die later op het toneel vervangen zullen worden door bewegende papieren banen. Probeer je daar als acteur maar eens in te manoeuvreren zonder te struikelen of door een stuk papier te wandelen. Alsof de acteurs het nog niet moeilijk genoeg hebben spelen zij ook nog eens een tekst, die bol staat van dubbelzinnige redeneringen. De meeste personages verbergen hun werkelijke bedoelingen achter een decor van bloemrijke taal, mooie woorden en vleierijen. Knap hoor dat ze al die woordjes uit hun hoofd te leren. Jazeker.

Maar waarom maken we het onszelf in vredesnaam zo moeilijk? Heel simpel. Omdat obstakels het succes verhogen. Tijdens de research voor dit stuk kwam ik een quote van Sigmund Freud tegen: De fysieke waarde van erotische behoeften wordt gereduceerd op het moment dat de bevrediging ervan gemakkelijk wordt. Een obstakel is nodig om het libido te verhogen; en waar natuurlijke weerstand niet voldoende is, werpt de mens al eeuwenlang zelf obstakels op om van liefde te kunnen genieten. Wat geldt voor de liefde, geldt vaak ook voor kunst. In dit geval zeker. Het nemen van obstakels maakt het eindresultaat bijzonderder. Als er iets is wat geen enkele kunstenaar mag doen, dan is het wel de makkelijke weg kiezen. Alleen als je jezelf uitdaagt kom je tot een grotere prestatie - een mooiere voorstelling. De moeite waard dus om het gevecht op te zoeken!

Costiaan Mesu

**Schilderen
(18 september 2007)**

Deze week was het dan eindelijk zover. De grote zaal in! Ik heb iets met de grote zaal. Niet dat ik de intimiteit van de kleine zaal niet waardeer; integendeel. Dat is nog altijd de beste plek voor persoonlijk engagement. Met je neus er op. Dichtbij de spelers. Maar de grote zaal. Dat is een vak apart. Dat is voor mij de plek van abstractie; van filosofie op het toneel. De plaats waar geschilderd wordt met licht geluid en decor.

De gang naar de grote zaal doet onze *Liaisons Dangereuses* goed. Het taalbolwerk met fantastische acteurs wordt plotseling aangevuld met een reeks prachtige beelden. Stuk voor stuk betoverend, soms ontwrichtend. De eerste montageweek is altijd een beetje van de vormgever, componist, lichtontwerper en niet in de laatste plaats de regisseur als beeldend kunstenaar. Johan is druk in de weer met zijn penseel en alles lijkt op zijn plaats te vallen. Nu wordt het gesamtkunstwerk - dat al die tijd al onderhuids lag te broeden - zichtbaar, voelbaar en hoorbaar.

Ik denk dat de montage het mooiste moment is voor elke dramaturg. Vanaf dan mag je naar de repetities kijken als een voorstelling. En maar weinig anderen krijgen die voorstelling in zoveel verschillende versies te zien. Het is een groeibriljant die elke dag mooier wordt. En nog maar één week voordat het eerste publiek mee mag genieten. Dat is trouwens ook wel heel mooi moment, misschien eigenlijk nog wel mooier. Want het wordt pas echt een voorstelling als er publiek bij is.